
СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКИХ ВІДНОСИН

Зовнішньополітична стратегія України передбачає гармонізацію взаємовідносин із сусідніми державами. Враховуючи євроінтеграційні пріоритети, особлива увага приділяється країнам-членам ЄС, що є нашими сусідами¹. Важливе місце у цих відносинах займає і Румунія, що об'єктивно обумовлено рядом факторів, зокрема:

- відносини України й Румунії мають глибоке історичне коріння і багатовікову історію, починаючи з Київської Русі;
- Румунія з Україною має достатньо велику протяжність кордонів (608 км);
- наявність двосторонньої діаспори в Румунії і в Україні;
- на відміну від інших сусідів України, Румунія є православною країною — третьою за кількістю віруючих після Росії і України;
- Румунія — єдина країна, з якою Україна не має закріплених у міжнародному праві кордонів, про що свідчить ряд територіальних суперечок, які не вирішені до сих пір.

Українсько-румунські відносини на сторінках періодичних видань 1991-2008 рр.²

З огляду на названі чинники українсько-румунські відносини завжди в центрі уваги громадськості, про що свідчить

---

¹ Україна в 2008 році: процеси, результати, перспективи. Біла книга державної політики / За заг.ред.Ю.Г.Рубана. — К.: НІСД, 2008. — С.123-147; Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки — 2006: монографія / За ред..О.С.Власюка. — К.: НІСД, 2006. — С.463-478; Нормативно-правове забезпечення стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію: навчальний посібник-хрестоматія. У 2 частинах /Уклад, і коментарі: І.В.Артюмов, Д.В.Вітер, Л.І.Загайнова, О.М.Казакевич, О.М.Руденко. - Ужгород: Ліра, 2007. - Ч.І.: Нормативно-правове регулювання взаємовідносин між Україною та Європейським Союзом. — С.429-436. (Серія "Євроінтеграція: український вимір". Вип.5). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник.

² Глебова Г.: Україно-румунські відносини на сторінках періодичних видань (1991 – 2008 рр.). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dipcorpus-info.at.ua/news/2009-05-02-15>

моніторинг зазначеної проблематики на сторінках періодичних видань.

В період 1991-2008 рр. на сторінках ЗМІ України та Румунії були опубліковані 392 статті різноманітного характеру та 205 – в INTERNET-виданнях. Аналіз статей та інших публікацій в українських виданнях «Політична думка», «Право України», «Політика і час», «Сьогодні», «Дипломатичний світ», «Голос України», «Дзеркало тижня», «Влада і політика», «Урядовий кур'єр» дозволяє підсумувати, що за вказаний період на сторінках українських ЗМІ вміщено:

- з територіальних питань – 175 статей;
- з питань, пов'язаних з оцінкою відносин, – 160 статей;
- з культурних питань – 115 статей;
- з питань історичного характеру – 112 статей;
- з економічних питань – 130 статей.

У румунських виданнях: «Cronica Romania», «Strada Mihaileanu», «Romania Update», «Arcasul», «Gardianul», «FLUX», «Ziua», «Evinementul» публікуються статті, присвячені:

- питанням історичного характеру, які домінують на сторінках румунської преси. Робиться наголос на так званій історичній спадщині, коли згадуються територіальні суперечки. Загалом опубліковано статей:
- з територіальних питань – 132 статті;
- з питань, пов'язаних з оцінкою відносин, – 128 статей;
- з культурних питань інформація в румунських ЗМІ практично відсутня;
- з економічних питань – 57 статей, робиться наголос на нафтовому потенціалі земель континентального шельфу.

Як можна побачити, виходячи лише з кількості статей, українські ЗМІ приділяють більшу увагу питанням двосторонніх відносин, ніж румунські. слід зазначити, що на сторінках румунської преси одна і та ж інформація суттєво відрізняється від українських видань, часто використову-

---

ються дані, вирвані з контексту, які можна подати у вигляді, вигідному румунській стороні. крім того, велика кількість матеріалу в румунській пресі представлена короткими інформаційними повідомленнями.

Варто відзначити також недостатньо високу об'єктивність INTERNET-видань, як українських, так і румунських, незважаючи на те, що це джерело дає найбільш повну інформацію стосовно питання двосторонніх відносин зазначених країн. Дані, вміщені у них, іноді бувають недостовірними, заснованими на чутках або домислах.

Проведений аналіз висвітлення двосторонніх україно-румунських відносин на сторінках періодичних видань двох держав дозволив зробити такі висновки:

- найбільш вагомими проблемами, яким ЗМІ обох держав приділяють увагу, є: питання, пов'язані з визначенням державного кордону з приводу о.Зміїний; будівництво каналу «Дунай – Чорне море»; становище діаспор в обох країнах;
- публікації ЗМІ носять досить різноманітний, хоча й загалом інформаційний характер;
- румунські ЗМІ, на наш погляд, окремими публікаціями формують негативну суспільну думку стосовно України;
- питання, характерні для досліджуваних проблем, піднімаються практично в усіх виданнях, що свідчить про їхню актуальність;
- стосовно української діаспори думка українського читача може бути охарактеризована як украй негативно стосовно політики Румунії, а становище української діаспори в Румунії гірше, ніж румунської в Україні, що підтверджують факти, наведені у ЗМІ;
- найбільш повно представлені насамперед проблеми україно-румунських відносин в українських ЗМІ, які стосуються питань о. Зміїний та будівництва каналу «Дунай © Чорне море».

Отже, проблеми україно-румунських відносин на рубежі ХХІ ст. залишаються пріоритетним напрямом зовнішньої політики обох держав, включаючи всі її аспекти: геополітичний, економічний, військовий, гуманітарний, екологічний.

Крім того, слід зауважити, що ЗМІ повинні грати в політиці держави більш вагому роль, ніж вона є нині.

Поряд з цим реальний стан сучасних українсько-румунських відносин свідчить про хороші взаємини між сусідніми народами. Підтвердженням цього є постійні контакти науковців обох країн для обговорення історичних проблем і пошуку пріоритетних і дійових напрямів співпраці.

Враховуючи реалії сьогодення, Україна і Румунія в цілому успішно координують роботу з більш повного задоволення національних потреб меншин, які проживають у прикордонних регіонах обох держав³.

Відомо, що за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. в Україні проживає 151 тис. румунів, або 0,3% населення країни, а також 258,6 тис. молдован, а не 410 тис. осіб, які були зареєстровані як румуни і молдовани (такі дані подано румунським депутатом Європарламенту). Штучне кількісне об'єднання двох етнічних спільнот суперечить положенням Закону України «Про національні меншини України» та положенням статті 3 Рамкової конвенції про захист прав національних меншин. Зокрема, відповідно до пункту 1 статті 3 Конвенції «кожна особа, яка належить до національної меншини, має право вирішувати, вважатись чи не вважатись їй такою, – і це рішення або здійснення прав у зв'язку з цим не повинно завдавати шкоди такій особі».

Отже, із 151 тис. осіб румунської національності в Україні:

- у Чернівецькій області проживає 114,6 тис. або 12,5% населення краю;
- в Закарпатській – 32,1 тис. (2,6%);
- інші розселені дисперсно в АРК, Донецькій, Одеській, Миколаївській, Херсонській, Кіровоградській областях, м. Києві, де їхня кількість становить від 50 до 724 осіб.

---

³ Пилипенко Т. Окремі аспекти українсько-румунських відносин в сучасних умовах. /Газета Конгресу національних громад України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forumn.kiev.ua/2009-04-83/83-08.html>; Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки — 2006: монографія / За ред. О.С.Власюка. — К.: НІСД, 2006. — С.463-478.

Абсолютна більшість румунів (74,0%) проживає в сільській місцевості. Мову своєї національності вважають рідною 62,3% представників цієї етнічної групи, українську – 9,8%, російську – 3,5%.

Українська держава сприяє забезпеченню національно-культурних потреб румунської меншини, зокрема виконанню положень ст.13 **Договору про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією, підписаного 2 червня 1997 р., який 17 липня того ж року був ратифікований Верховною Радою України.**

Відповідно до цієї статті Договору створена і функціонує Змішана міжурядова українсько-румунська комісія з питань забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин. У рамках зазначеної Комісії урядами України та Румунії реалізуються двосторонні проекти щодо забезпечення прав українців в Румунії та румунів в Україні.

Важливими показниками рівня інтегрованості румунів в українське суспільство є реалізація ними своїх прав щодо участі в діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також щодо задоволення ними своїх освітніх, культурно-просвітницьких та інформаційних потреб.

Представники румунської національної меншини беруть участь у діяльності органів виконавчої влади та державного управління. Так, серед 360 депутатів Чернівецької обласної, міських, районних, селищних і сільських рад 154 є румунами за національністю. У Рахівському районі Закарпатської області серед 63 депутатів 4 румуни; у Тячівському з 74 депутатів райради – 8 румунів.

Національно-культурні товариства. Нині в Україні функціонує 17 румунських національно-культурних товариств. У Чернівецькій області зареєстровані і діють 10 національних румунських громад, Закарпатській – 4; Одеській – 3. На всеукраїнському рівні діє міжрегіональне об'єднання «Румунська спільнота України», президентом якого є Іван Попеску, народний депутат України.

Українською державою створено достатньо широкі можливості для реалізації румунською меншиною передбаченого українським законодавством права на навчання рідною мовою або вивчення рідної мови.

Навчальні заклади. У 2007/2008 навчальному році діяли 92 загальноосвітні навчальні заклади з румунською мовою викладання. Крім того, функціонує 11 шкіл з українсько-румунською мовами навчання – 2746 учнів і 2 школи з російсько-румунською мовами, де навчається 1225 учнів. Також у Чернівецькій області діють ліцеї та гімназії, де вивчається румунська мова, зокрема Красноільська гімназія Сторожинецького району, Боянська гімназія Новоселицького району, Новоселицький районний ліцей, Герцаївський та Карапчівський ліцеї.

У Закарпатській області функціонує 12 шкіл з румунською мовою навчання та 2 школи з російською, українською та румунською мовами, де навчається 4133 учні.

Видання підручників. За останні роки за рахунок коштів державного бюджету для шкіл з румунською мовою навчання видано близько 80 назв підручників, навчальних посібників. З 1997 р. у м. Чернівцях працює регіональний Науково-методичний центр Міністерства освіти і науки України, одним з основних напрямів діяльності якого є проведення науково-дослідницької та експериментальної роботи, підготовка до видання навчально-методичної літератури для освітніх закладів з навчанням мовами національних меншин Чернівецької, Закарпатської та Одеської областей.

Зклади культури. Функціонує розгалужена мережа закладів культури, що сприяють збереженню і розвитку духовної культури і традицій румунської національної меншини. Так, у населених пунктах Чернівецької області, в яких проживають етнічні румуни, діють 95 румунських аматорських театрів, театрів-студій, 3 дитячі художні школи, 100 танцювальних колективів, 82 музичні ансамблі.

Засоби масової інформації та періодичні видання.

Потреби румунської меншини у засобах масової інформації рідною мовою задовольняються періодичними виданнями, теле- і радіопрограмами. На всеукраїнському рівні румунською мовою виходить газета «Конкордія», співзасновником якої, починаючи з 2004 р., є Держкомнацрелігій. Щорічно на її видання та на оплату праці колективу редакції з державного бюджету України виділяється понад 300 тис. грн.

Популяризують національні румунські традиції, мову, культуру, історію ще близько 10 періодичних видань, засновані у Чернівецькій області, зокрема «Аркашул», «Плай роминеск», «Курієрул де Чернеуць», «Жунімя», «Лумя», журнал для дітей «Фегурел». У Закарпатській області для задоволення інформаційних потреб румунів видаються газети «Мараморошани» і «Апша». Обсяг використання місцевими телерадіокомпаніями ефірного часу румунською мовою у Чернівецькій області становить 426,8 год/рік.

Представники румунської національної меншини підтримують тісні контакти зі своєю етнічною батьківщиною. Це право закріплено як у законодавстві України, так і в базовому Договорі про добросусідство і співробітництво між Україною і Румунією, згідно з яким для громадян України румунської національності передбачено спрощений перехід кордону, а також створення умов для активного співробітництва громадських організацій українських румунів з державними установами і громадськими об'єднаннями Румунії.

Наведені факти свідчать про те, що Українська держава створює належні умови та сприяє розвитку етнічної, культурної та мовної самобутності, задоволенню національно-культурних потреб громадян, які належать до румунської національності.

Транскордонне співробітництво⁴. Найбільш вагомими проявами дійової співпраці двох країн є транскордон-

---

⁴ Пилипенко В. Закарпаття відкриває нові можливості українсько-румунської співпраці. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.novisa.org.ua/news/235280.html?print>

не співробітництво і робота з реалізації спільних проєктів. Серед них: 2 проєкти в рамках Програми Добросусідства PHARE CBC Румунія-Україна, а саме: проєкт «Програма розвитку малого та середнього бізнесу прикордонних територій», проєкт "NEURON – мережа для інтеграції, координації та моніторингу місцевих стратегій розвитку на прикордонних територіях повіту Марамуреш, Закарпатської та Івано-Франківської областей", а також проєкт «Транскордонне партнерство для сталого розвитку громади», фінансований Програмою Добросусідства ЄС CBC «Румунія-Україна», в якому беруть участь Закарпатська область України й повіт Сату-Маре Румунії.

В рамках проєкту «Програма розвитку малого та середнього бізнесу прикордонних територій» в період з 1 по 8 червня 2009 року відбувся другий етап програми навчання для представників малого і середнього бізнесу Закарпатської області. Проєкт здійснюється Фінансовою академією Сату-Маре та спрямований на підвищення кваліфікації фахівців у сфері фінансового менеджменту та розвитку ділового транскордонного співробітництва. Попередня програма для української групи проведена у лютому 2009 року, а 2-га – у червні поточного року.

Програма зорієнтована на формування загального українсько-румунського сприятливого середовища для співпраці на місцевому рівні і передбачає зустрічі з зацікавленими організаціями та інституціями повітів Сату-Маре та Марамуреш. **В рамках проєкту презентовано навчальний посібник «Менеджмент транскордонних справ», розроблений Фінансовою академією Сату-Маре.** Крім того, для представників МСБ із Закарпаття провідними науковцями та лекторами Академії організовані лекції-навчання з питань управління інвестиціями, міжнародної співпраці, управління людськими ресурсами та формування команди, основи загального менеджменту, управління капіталом та ін.

В період з 3 по 4 червня 2009 року в рамках реалізації проєкту «Транскордонне партнерство для сталого роз-

---

виту громади» відбулися зустрічі з керівниками партнерських організацій і представниками органів влади та самоврядування повітів Сату-Маре та Марамуреш.

4-го червня відбулася зустріч з Головою департаменту регіонального розвитку Марамуреської повітової ради Даном Кокошіла. Під час робочої зустрічі було обговорено нові шляхи співпраці між прикордонними регіонами України та Румунії.

Темою переговорів стало зміцнення співпраці між партнерами та обговорення перспектив спільної участі у подальших українсько-румунських заходах. Юліу Ілеш поінформував про активну позицію регіонального представництва Союзу українців Румунії в повіті Бая-Маре.

Значною є співпраця України та Румунії в закарпатському просторі на прикордонних водах гірських річок, у першу чергу на річці Тиса та її притоках.

Слід зазначити, що, починаючи з 2003 року, українська та румунська сторони дотримуються вимог рівноцінного протипаводкового захисту територій обох країн згідно з регламентом. Відповідно до положень **міжурядової угоди України та Румунії** про співробітництво в галузі водного господарства на прикордонних водах регулярно відбуваються зустрічі і засідання робочих груп та експертів сторін.

Сторони дотримуються прийнятого рішення про вчасне і регулярно надання одна одній необхідної інформації з метою недопущення негативного впливу при зведенні гідротехнічних споруд, що здійснюється будь-якою із сторін, які передбачають⁵:

- залучення до реалізації Програми комплексного протипаводкового захисту у басейні р.Тиси коштів міжна-

---

⁵ Механізми регулювання інтеграційних процесів в Україні: навч. посіб. / [І.В.Артёмов, В.Д.Бакуменко, В.Д.Бондаренко та ін.]. – Ужгород: Ліра, 2008. — С.438-487 (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник); І.В.Артёмов. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. — Ужгород: Ліра, 2009. — С.208-263 (Серія “Євроінтеграція: український вимір”; Вип. 13)

родної спільноти, в тому числі і на фінансування будівництва потужних гідротехнічних споруд (акумуючих водосховищ) у верхів'ях р.Тиси;

- спільне опрацювання питань забезпечення функціонування в басейні р.Тиса єдиної інформаційно-виміральної системи спостереження, обробки і передачі даних для попередження і прогнозування природних катаклізмів;

- враховуючи значні обсяги нанесених збитків та важкі матеріальні наслідки, спричинені небезпечними забрудненнями вод р.Тиси, що мали місце в 2000 році з території Румунії (мається на увазі злиття у Тису ціанідних відходів в регіоні м.Бая-Маре), українська сторона розраховує на більш активні і вичерпні заходи з боку румунської сторони по недопущенню подібних явищ у майбутньому.

На жаль, після вступу Румунії до Євросоюзу багато з названих питань, що потребують спільного з Україною розв'язання, залишились невирішеними. Причиною цього є необхідність включення фінансування проектів лише за згодою ЄС.

Складною проблемою в українсько-румунських відносинах залишається комплекс питань, пов'язаних із виконанням угод України з ЄС про спрощений візовий режим та реадмісію. Зняття проблем, пов'язаних із стабілізацією малого прикордонного руху, буде слугувати подальшому розширенню усіх напрямів транскордонного співробітництва двох країн.

Відповідно до Плану консультацій з двосторонньої проблематики між МЗС України та МЗС Румунії на 2008-2009 рр. в Бухаресті відбулися консультації на рівні керівників політичних департаментів зовнішньополітичних відомств двох країн. Особливий акцент було зроблено на необхідності підвищення ефективності прикордонної співпраці.

Хотілось би зупинитись на такій проблемі, як взаємне визнання дипломів.

Україна приєдналася до Болонського процесу 2005 року, зобов'язавшись внести відповідні зміни у національну сис-

---

тему освіти та приєднатися до роботи над визначенням пріоритетів у процесі створення Єдиного європейського простору вищої освіти до 2010 року. Нині запровадження Болонської системи у вищих навчальних закладах України перебуває на початковому організаційному етапі. Відбувається інтенсивна реорганізація структури університетів, здійснюється адміністративна реформа та деякі перебудови у системі навчання. У більшості вищих навчальних закладів уже запроваджено модульно-рейтингову систему.

Проте існує низка проблем на шляху запровадження Болонської системи в Україні, серед них:

- відсутня остаточно сформована законодавча база;
- збільшився розрив зв'язків між сферою освіти і ринком праці;
- двоступеневу систему не впроваджено повною мірою – існує плутанина у розумінні рівнів спеціаліста і магістра. Система наукових ступенів складніша порівняно із загальноєвропейською, що гальмує мобільність викладачів і науковців у Європі;
- в Україні проблемно функціонує система підвищення кваліфікації та перепідготовки. Нової системи, що задовольняла б потреби ринкової економіки, не створено. Тому дуже важливий загальноєвропейський принцип "освіта упродовж усього життя" поки що в умовах нашої держави не може бути повною мірою реалізований.

Серед головних чинників, що негативно впливають на мобільність українських студентів, такі:

- низький рівень фінансового забезпечення розвитку мобільності студентів;
- слабка підтримка спрощення візового режиму для студентів;
- низький рівень інформаційного забезпечення студентів щодо можливостей і умов навчання у вищих навчальних закладах Європи;
- низький рівень підтримки Міністерством освіти та науки мобільності студентів через надання грантів;
- обмежений доступ українських громадян до грантів країн – членів ЄС.

Професії, до яких існують спеціальні вимоги в Директивах ЄС про визнання дипломів, потребують проходження певних процедур у країні — члені ЄС, де особа вирішила займатися відповідною діяльністю.

Такими процедурами можуть бути здійснення практики з певної професії в країні прибуття впродовж визначеного періоду та проходження кваліфікаційних іспитів (щодо адвокатської діяльності). Проте щодо таких професій не існує автоматичного визнання кваліфікації. У кожному окремому випадку спеціально уповноважені органи країни визначають, чи допускати особу до відповідної професійної діяльності. Визнання кваліфікації означає, що особа має право провадити професійну діяльність на тих самих умовах, що й громадяни країни прийняття. Однак це не означає, що її диплом рівнозначний національним дипломам цієї країни.

Між Україною та ЄС не існує угод, що регулювали б здійснення професійної діяльності в тих галузях, щодо яких у ЄС діє спеціальна процедура визнання дипломів. Тому громадяни України не мають права практикувати ці професії у країнах — членах ЄС. Щодо решти професій, здійснення яких не врегульовано на рівні ЄС, визнання дипломів українських навчальних закладів відбувається відповідно до нормативних актів країн-членів і згідно з бажанням працедавців. Жодних заходів сприяння цьому визнанню ЄС не здійснює.

Взаємне визнання документів про освіту, наукові ступені і вчені звання здійснюється також на підставі двосторонніх міжурядових угод, і хоча Україна має такі угоди з 24 країнами світу, серед них європейських країн лише шість: Болгарія, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина та Франція (лише щодо визнання наукових і вчених ступенів).

Вважаємо, що означена проблема варта того, щоб знайти її позитивне вирішення. Прислужитися цьому можуть і міжнародні наукові конференції, в рекомендаціях яких є можливість постановки питання взаємного визнання дипломів для подальшого вирішення його на міждержавному рівні.

Підсумовуючи сказане вище, наведемо вислів, з яким автор повністю згоден: «Між Україною і Румунією, на наше глибоке переконання, на початку третього тисячоліття не існує жодних принципових проблем, які не можна було б вирішити шляхом переговорів і досягнення компромісу. Навіть більше — попри деякі суперечливі аспекти сучасних українсько-румунських двосторонніх стосунків зараз, як уявляється, цілком назрів час для більш тісної координації кроків або навіть реалізації погодження спільних дій двох держав на міжнародній арені. Це можна, на наш погляд, здійснити, попередньо гармонізувавши найбільш важливі зовнішньополітичні інтереси України та Румунії»⁶.

SITUAȚIA, PROBLEMELE ȘI PERSPECTIVELE RELAȚIILOR UCRAINEANO-ROMÂNÊ

Rezumat

Articolul de față investighează problemele de actualitate ale relațiilor ucraineano-române. Accentul se pune pe reliefaarea problemelor de obiectivitate în evaluarea situației național-culturale a minorităților română și ucraineană din cele două state.

Importanța acordată îmbunătățirii diferitelor forme de cooperare transfrontalieră și felului în care se pot minimaliza problemele care au apărut după deciziile instanței de la Haga privind Insula Șerpilor este justificată.

Cuvintele cheie ale lucrării sunt: relațiile ucraineano-române, minorități naționale, cooperare transfrontalieră, căutarea compromisului, recunoașterea reciprocă a diplomelor.

(Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність: збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність»; 30-червня-1 липня 2009 року, м. Сату-Маре(Румунія)/ ред.кол.: І.І.Вовканич(голова), І.-Л. Горват, В. Чубота та ін. – Ужгород – Сату-Маре, 2011. – 577 с.)

---

⁶ Вовканич І.І. Українсько-румунські відносини: питання гармонізації зовнішньополітичних інтересів // Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність. — м. Сату-Маре: Видавництво Сатумарського музею, 2007. — С.253-262.